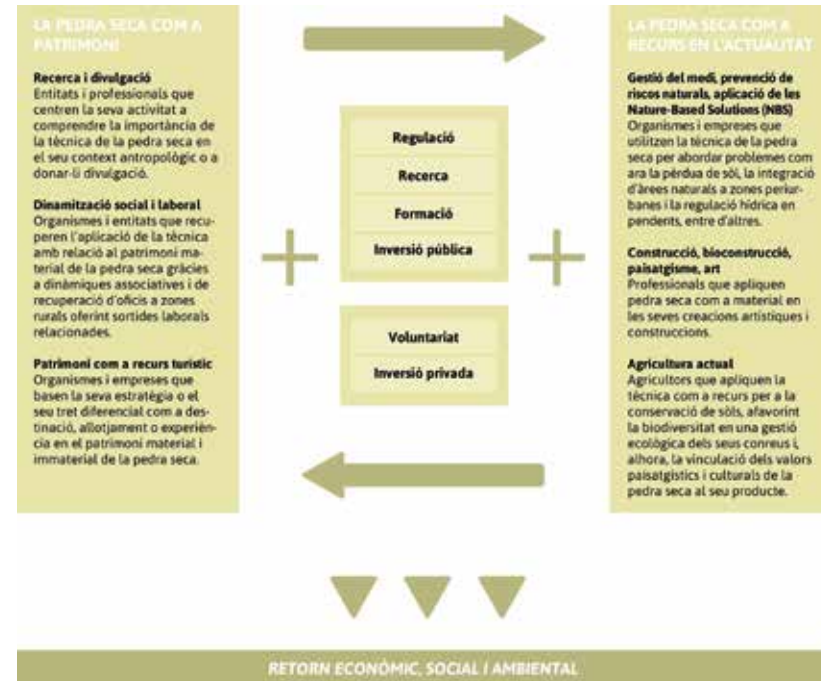

LES CONSTRUCCIONS DE PEDRA SECA

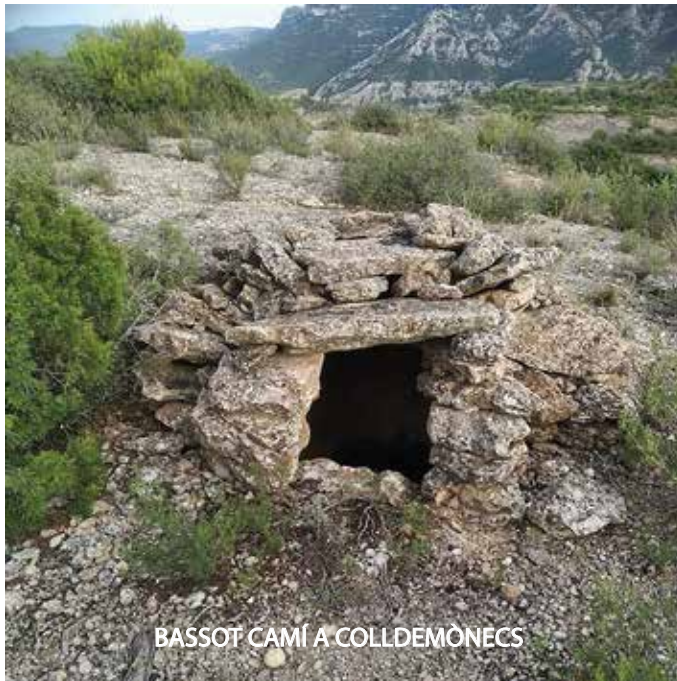

**AL TERME MUNICIPAL
D'ULLDEMOLINS**

Font : Blog de l'informatiu del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona.

Ulldemolins desembre del 2021
tirada exemplars : 100
textes, fotos i maquetació : Xavi Solé
correcció de textos : Aleix Cardona
col.laboradors :
Xavi Dalmau
Floren (Florencio Espinosa)
Ramon Dalmau
Núria Abentin

BASSOT CAMÍ A COLLEDMONECS

BASSOT DEL TURA

Entenem per " pedra seca " la tècnica utilitzada en les construccions en què l'aixecament de l'estructura no s'utilitza cap material d'unió en les pedres que són l'element constructiu bàsic. També considerem dins d'aquesta denominació les construccions que, majoritàriament, estan bastides amb aquesta tècnica, però que, sobretot en les cobertes, tenen parts de fusta o ceràmica.

La tècnica de la pedra seca té moltes variants, que depenen del tipus de pedra emprada, el tipus d'estructura que es vol aixecar i de les tradicions constructives locals.

Es tracta d'una tècnica que s'ha utilitzat preferentment en el medi rural i que ha contribuït a la configuració del paisatge local. Com que el material s'extreu de l'entorn immediat, aquesta arquitectura s'integra perfectament en el paisatge amb l'avantatge que si, malauradament, són abandonades per manca d'ús i enrunades es reintegren en el terreny d'on han sortit. Aquesta cultura de la pedra seca ha acumulat al llarg dels segles uns coneixements que han permès bastir tota mena d'obres, majoritàriament vinculades a l'agricultura, la ramaderia, les comunicacions i l'abastament d'aigua, que van permetre als nostres avantpassats domesticar la natura i créixer econòmicament.

La majoria de les construccions que es conserven actualment daten dels segles XVIII, XIX i principis del XX. L'extensió dels contractes emfitèutics (contractes agraris dominants des de la baixa edat mitjana a Catalunya que permetia a un pagès treballar la terra del senyor amb la peculiaritat que suposa la bipartició de la propietat, útil o directa. La propietat útil permet al pagès posseir la terra i obtenir-ne rendes, reconeixent sempre la titularitat o domini del senyor) varen estimular el conreu de moltes terres ermes.

El pagès, en l'època de menys feina al camp, es dedicava a aixecar o fer feines de manteniment recollint i treballant la pedra per a les seves construccions utilitàries.

A Catalunya es donen tipologies molt diverses, algunes de les més freqüents són :

- Marges : mur de contenció per atalussar una feixa o bancal.
- Escales de marge : pedres encastades horitzontalment en un marge per poder-hi col·locar els peus.
- Paret / Tanca : tancament construït a dues cares per separar propietats o delimitar camins
- Aixopluc : cavitat feta a la paret d'un marge com a refugi.
- Carrerada : via agropecuària feta amb pedres de rastell per al trànsit de bestiar.
- Camí : via empedrada flanquejada amb parets de pedra.
- Pont : estructura per salvar un barranc o rierol.
- Cabana / Barraca : construcció destinada a habitatacle temporal de persones o animals.
- Pleta : terreny no conreat tancat amb murs, dins el qual es tanca i pastura el bestiar.
- Arnera : cavitat en un marge per posar-hi les arnes.
- Trona : paret circular de poca alçada al voltant d'alguns arbres
- Albelló : canal o conducte subterrani per canalitzar aigües sobreres d'un terreny.
- Aljub / Cossiol / Bassot : dipòsit que recull l'aigua de pluja, excavat a la mateixa roca i cobert amb volta de canó o de falsa cúpula.
- Cisterna : bassa soterrada coberta amb una mena de cabina amb una porta per poder extreure l'aigua amb galleda i cúrria.
- Trumfera : recinte per emmagatzemar patates.
- Forn de calç : construcció dins de la qual es couen o calcinen pedres calcàries per obtenir calç.
- Recer : mur en forma de L o de U adosat a una barraca per protegir-se del vent.
- Claper / Piló : amuntegament de pedres extretes d'un terreny com a reserva per construir o reconstruir.
- Perxe : barraca amb coberta d'estructura de fusta i lloses.

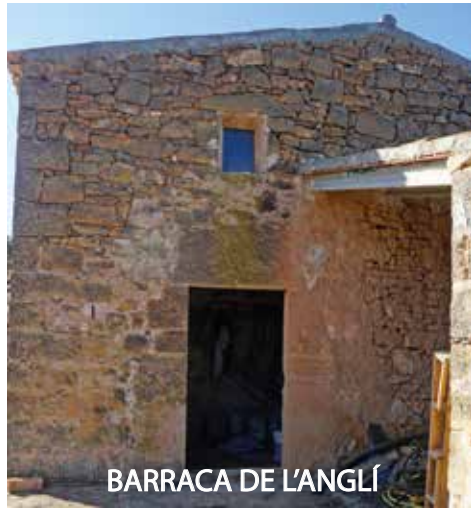
BASSOT DEL LLURBA

BASSOT DEL TORIBIO (COLLDEMÒNECS)

BALMA MURADA COLLEDEMÒNECS

BARRACA DE L'ANGLÍ

BARRACA DEL JOSEP INÉS

D'aquesta tècnica constructiva en tenim nombroses mostres en el terme d'Ulldemolins. Com ja hem dit, es tracta d'una tècnica ancestral basada en la simplicitat i la intuïció, utilitzant la pedra com a material donat que és el més abundant en el nostre entorn. Es fan les feixes o bancals que permeten cultivar en zones de fort pendent construint els marges de contenció per atalussar-los amb pedra dels voltants, a l'hora que també s'aprofita per aixecar barraques, aixoplucs, bassots, murs i camins. Tota pedra és útil i en el nostre territori els tipus de pedra més abundant són : la " pedrenyera ", el " saladó ", la " pinyonelca ", la " llicorella o pissarra ", el " granet/ull de peix " i la " pedra de calç ".

A Ulldemolins també van ser nombroses les construccions de molins fariners dels que, actualment, només en queden restes dels enderrocats : el molí de la Palanca, el de l'Espasa, el d'en Vaquer, el molí Nou, etc.

Donant per suposat l'atractiu estètic que representa per al paisatge, demostra fins a quin punt l'activitat econòmica i el medi natural s'han interrelacionat històricament.

El coneixement de la cultura de la pedra en sec significa la seva valorització com a patrimoni i planteja la possibilitat que aquest patrimoni sigui un recurs de dinamització cultural i econòmica en el nostre municipi.

Cal conscienciar-nos de la necessitat de conservació i restauració d'aquestes construccions que ens aporten informació sobre el nostre passat agrícola, constituint un patrimoni digne de preservar.

La cultura centrada en la pedra seca va ser reconeguda com a Patrimoni Cultural Immateral de la Humanitat de la UNESCO l'any 2018.

A Catalunya la majoria d'associacions dedicades a la protecció, difusió, promoció, estudi i transmissió d'aquest patrimoni estan integrades en l'Associació per la Pedra Seca i l'Arquitectura Tradicional (APSAT) que organitza trobades i una exposició itinerant anomenada " Tota Pedra fa Paret " amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

També han contribuït a la seva valoració i difusió la Diputació de Tarragona, el col·legi d'arquitectes de Tarragona i el Parc Natural de la Serra de Montsant.

La publicació de la revista periòdica " Pedra Seca ", editada pel Patronat de Sant Galderic ha contribuït a la posada al dia de totes les novetats que es van produint sobre aquest tema. Un altre projecte promogut per l'Observatori del Paisatge de Catalunya és la Wikipedra, de catalogació ciutadana via internet que permet a qualsevol persona introduir la localització, descripció i imatges, generant un inventari de les construccions de pedra en sec en tots els municipis de Catalunya.

L'any 2008 l'Ajuntament d'Ulldemolins va incloure en el catàleg de béns a protegir els bassots i les cabanes del terme com a elements d'interès municipal (EIM)

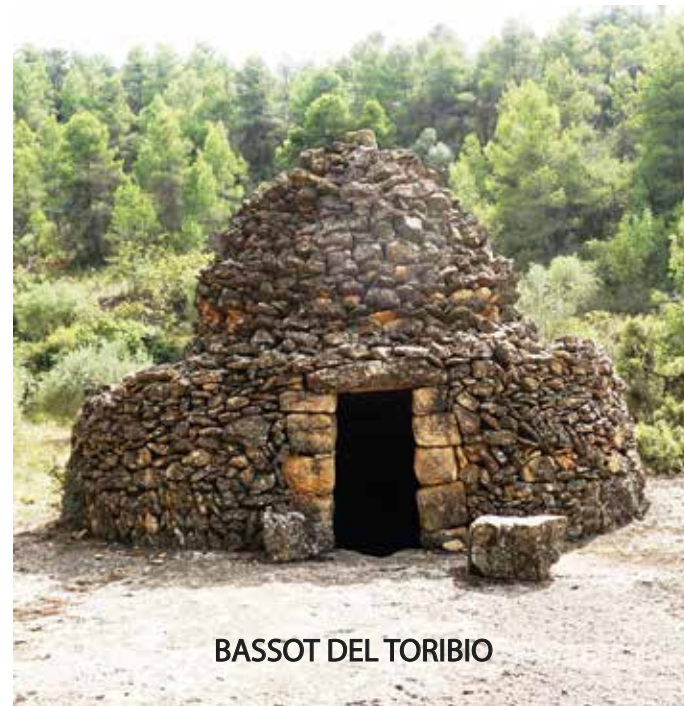
EINES GENÈRIQUES per a l'extracció o trencament de la pedra, preparació del terreny, d'adobament de la pedra, desplaçament, de palanques, d'anivellament i traçat de marges.

Aixada, martells de punta i de tall, escoda, sedàs, perpal i perpalina, linyola, cave i regle.
Tasconera, tascó, gangalla, mall, punyó, pic, matràs, capserrat, carreta, tirapedres i senalla.

BASSOT DE L'ANGLÍ

BASSOT DEL TORIBIO

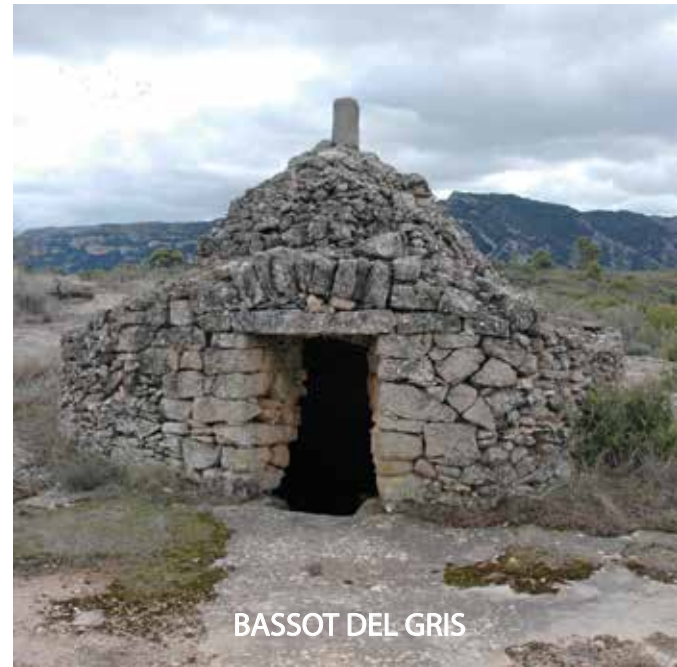
TRONA DEL SAÜQUER

CISTERNA MAS DE L'ESCLAUET

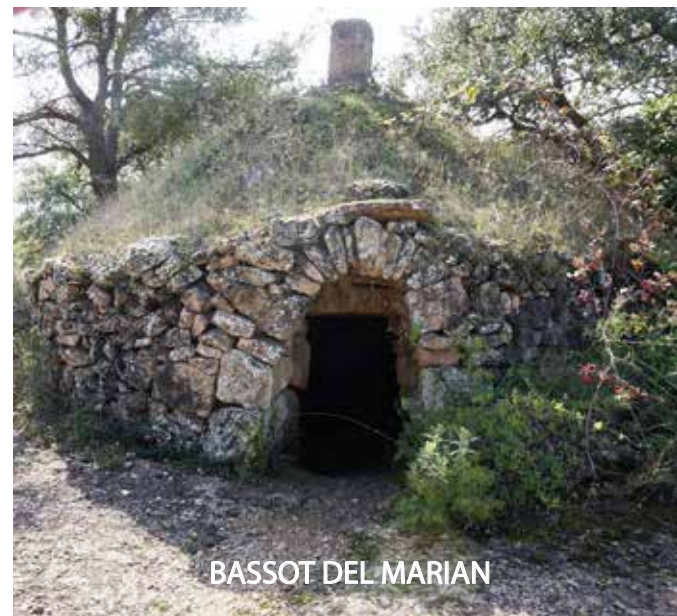

BASSOT DESCOBERT DE LA CASETES

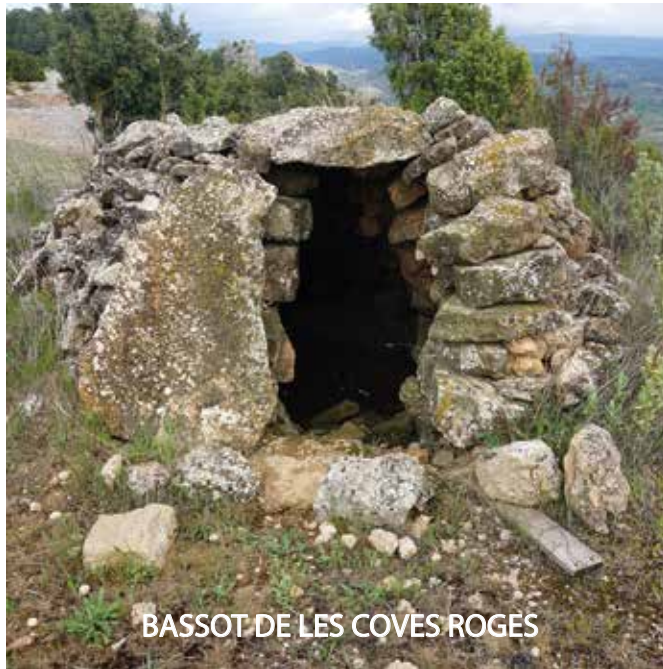

BASSOT DEL GRIS

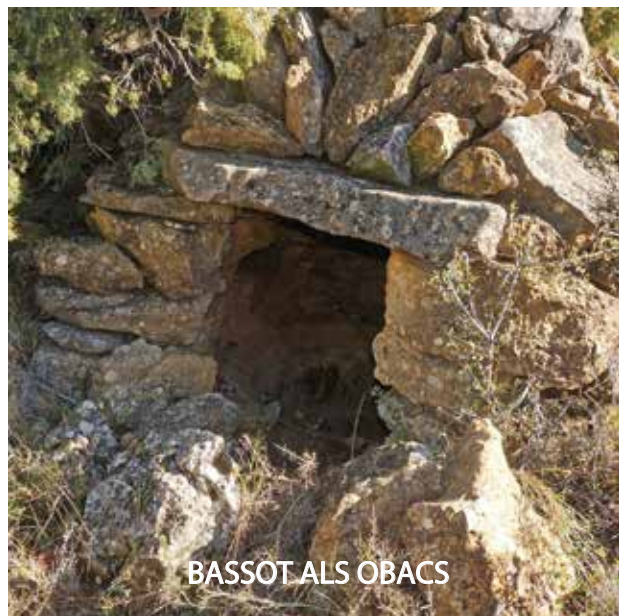
Bassots amb falsa cúpula

BASSOT DEL MARIAN

BASSOT DE LES COVES ROGÉS

BASSOT ALS OBACS

MARGE ALS OBACS

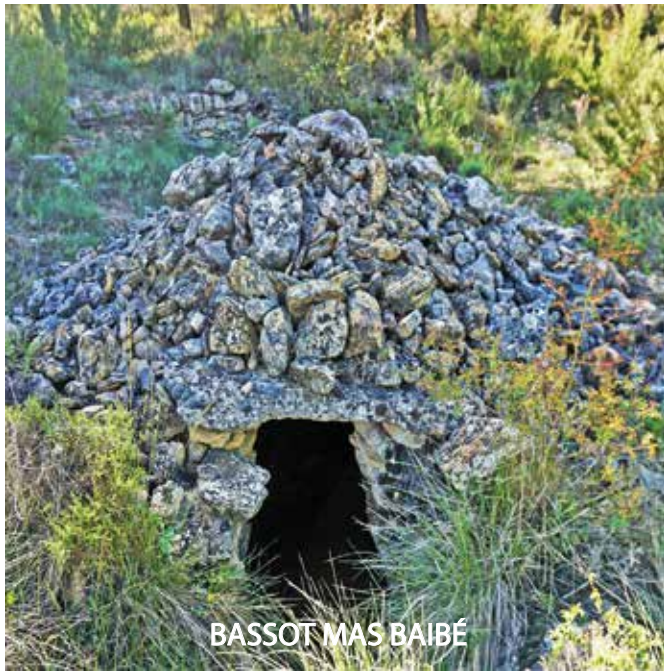
MARGE ALS OBACS

MARGE CAMÍ SANTA MAGDALENA

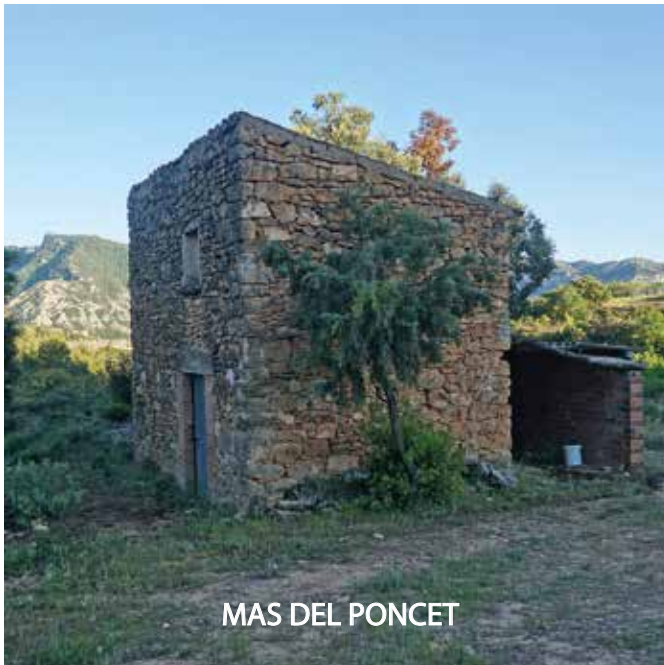
MARGE CAMÍ SANTA MAGDALENA

BASSOT MAS BAIBÉ

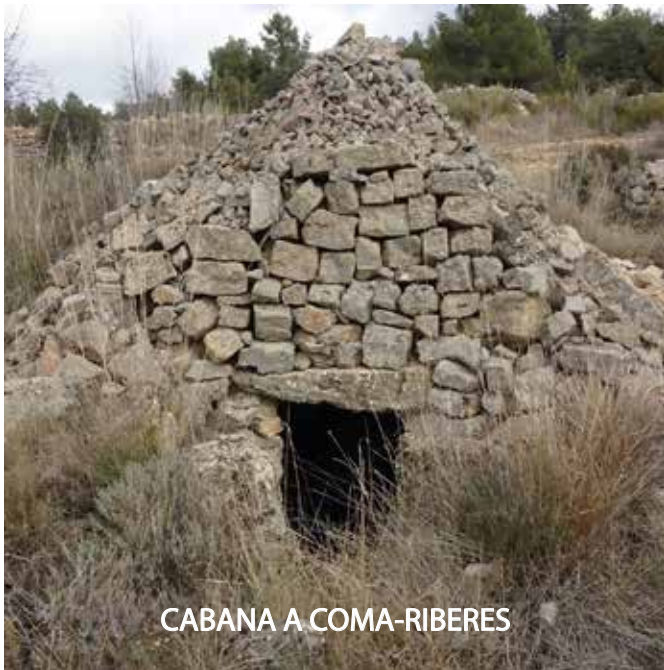
FONT VELLA

MAS DEL PONCET

FONT DEL SAÜQUER

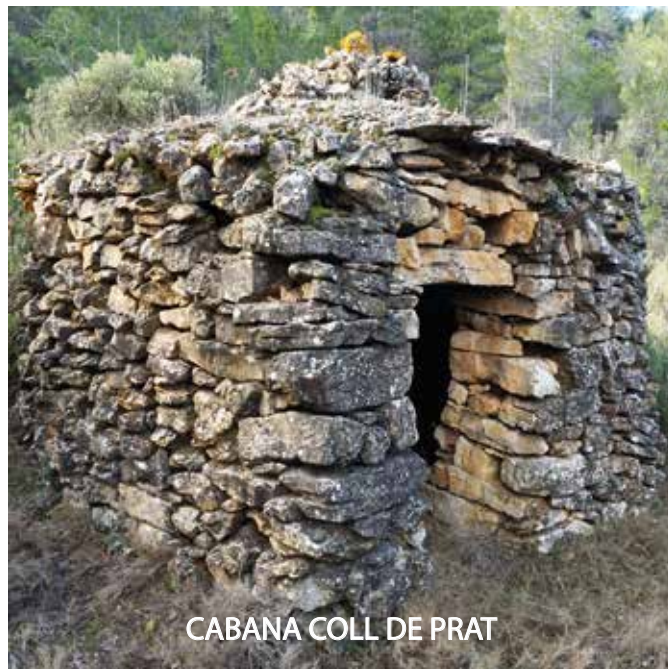
CABANA A COMA-RIBERES

MAS BAIBÉ

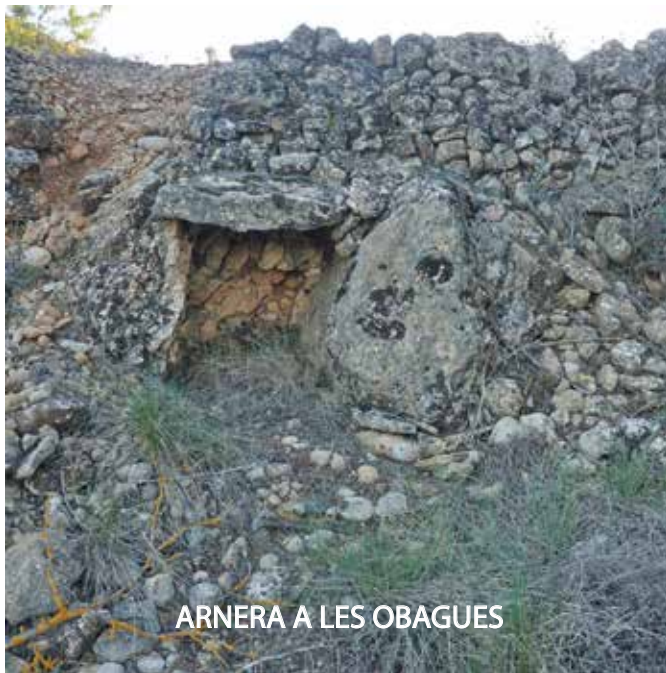
CABANA A LES FONTANELLES

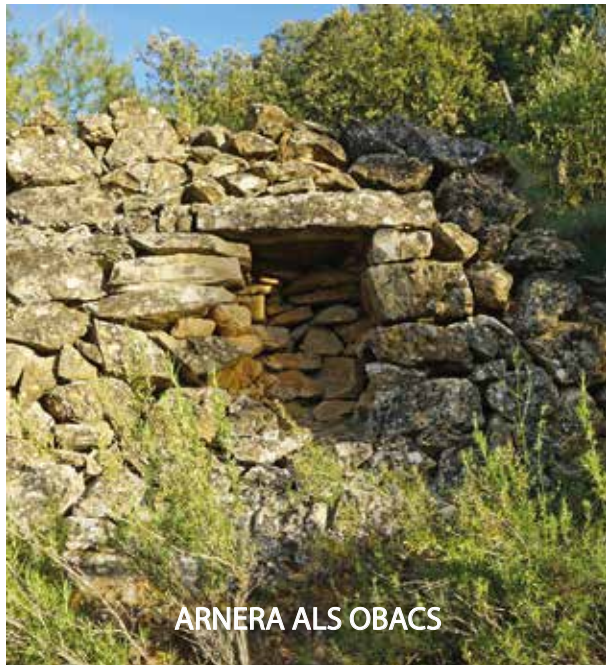
CABANA COLL DE PRAT

CABANA DE LA CASETES

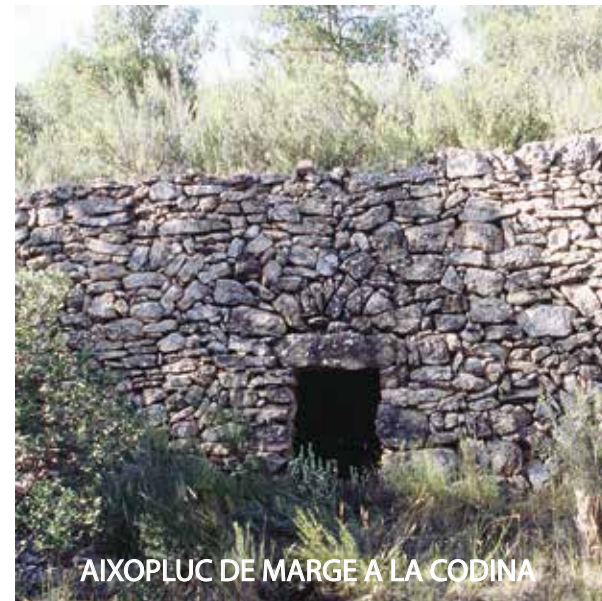
ARNERA A LES OBAGUES

ARNERA ALS OBACS

AIXOPLUC DE MARGE CAMÍ ERMITES

AIXOPLUC DE MARGE A LA CODINA

MUR DE DIVISIÓ DE FINQUES

AIXOPLUC DE VOLTA HORT DE MOSSÈN RAMON

AIXOPLUC HORTS DE SANT ANTONI

PONTARRÒ A SANT ANTONI

BARRACA A LES OBAGUES

CABANA CAMÍ SANTA MAGDALENA

AUBELLÒ MAS DE L'ESCLAUET

PILO ALS OBACS

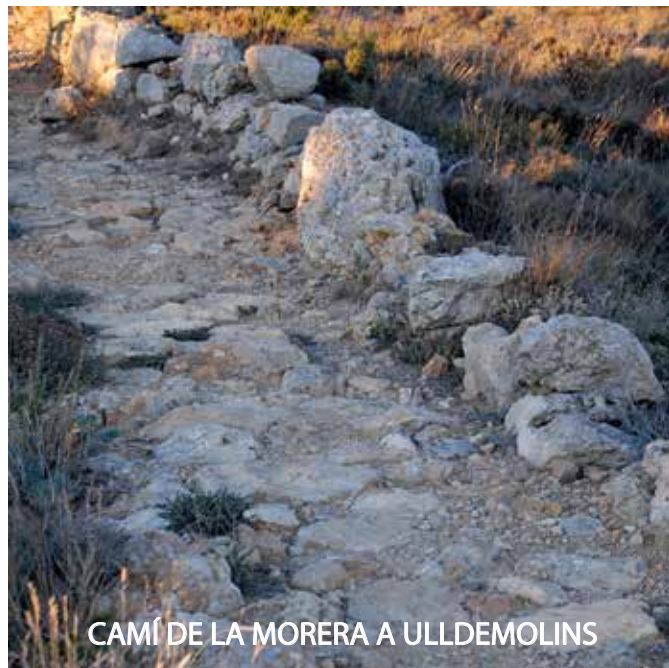
BASSOT MAS DEL PONCET

BASSOT DEL MASET DEL FIGUERES

PONT BARRANC DE SANT BARTOMEU

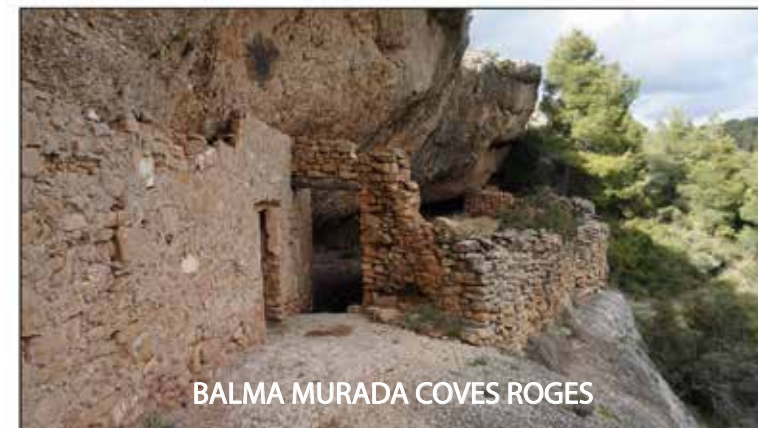
CAMÍ DE LA MORERA A ULLDEMOLINS

BALMA A LA LLENA

BALMA MURADA SANT BARTOMEU

BALMA MURADA COVES ROGES